

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2023 m. vasario 23 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Virgilijaus Grabinsko (kolegijos pirmininkas), Donato Šerno ir Jūratės Varanauskaitės (pranešėja),

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal **atsakovų A. N. ir K. N.** kasacinius skundus dėl Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. gegužės 31 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovų N. D. ir S. Š. ieškinį atsakovams K. N. ir A. N. dėl skolos ir palūkanų priteisimo.

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl proceso teisės normų, reglamentuojančių pinigines prievolės atsiradimą iš paskolos teisinių santykių, sutuoktinių prievolių bendrumą ir solidarumą, aiškinimo ir taikymo.
2. Ieškovai N. D. ir S. Š. prašė solidariai priteisti iš atsakovų K. N. ir A. N. 69 812,08 Eur skolą, 5 procentų dydžio metines procesines palūkanas už priteistą sumą nuo bylos iškėlimo teisme dienos iki teismo sprendimo visiško įvykdymo dienos bei bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.
3. Ieškovas N. D. 2010 m. vasario 16 d. pagal paskolos raštelį (toliau – paskolos rašteliu) paskolino atsakovui K. N. 12 000 Eur, taip pat ieškovai 2010 m. liepos 28 d. notarine paskolos sutartimi (toliau – paskolos sutartis) paskolino atsakovui po 67 000 Lt (19 404,54 Eur) (iš viso – 134 000 Lt (38 809,08 Eur), paskolos grąžinimo terminas – 2011 m. sausio 28 d.
4. Paskolos sutartį atsakovai įvykdė iš dalies, o būtent: atsakovė A. N. į ieškovo N. D. banko sąskaitą pervedė 13 800 Lt (3997 Eur) ir 2000 Eur, t. y. iš viso ieškovams buvo grąžinta 5997 Eur, tačiau atsakovai iki nustatyto termino ir kreipimosi į teismą visos likusios 32 812,08 Eur skolos negrąžino.
5. Ieškovė S. Š. nurodė, kad papildomai paskolino atsakovams 25 000 Eur: 2010 m. rugpjūčio 5 d. pervedė į Prancūzijos Respublikoje registruotos įmonės „Dynatec Industry“ sąskaitą, kurią nurodė atsakovas, 13 000 Eur; 2010 m. rugpjūčio 6 d. mokėjimo pavedimu pervedė į atsakovės A. N. banko sąskaitą 5100 Eur. Ieškinio teismui pateikimo dieną atsakovų galutinis įsiskolinimas ieškovams sudarė iš viso 69 812,08 Eur. Ieškovai, būdami gyvenimo partneriai, skolino atsakovams, nes ieškovą N. D. siejo artini giminystės ir bendravimo, pasitikėjimo ryšiai su atsakove (jo tėvo seserimi), kuri (dėl 12 000 Eur) pinigų prašė šeimai ir šeimos verslui.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

6. Vilniaus apygardos teismas 2021 m. birželio 28 d. sprendimu ieškinį tenkino iš dalies: priteisė ieškovui N. D. iš atsakovo K. N. 13 407,54 Eur skolą ir 5 procentų dydžio metines procesines palūkanas už priteistą sumą nuo bylos iškėlimo teisme dienos iki teismo sprendimo visiško įvykdymo bei 2773,05 Eur bylinėjimosi išlaidų atlyginimą, priteisė ieškovei S. Š. iš atsakovo K. N. 31 404,54 Eur skolą ir 5 procentų dydžio metines procesines palūkanas už priteistą sumą nuo bylos iškėlimo teisme dienos iki teismo sprendimo visiško įvykdymo; kitą ieškinio dalį atmetė.
7. Teismas, nustatęs, kad paskolos raštelyje nebuvo nurodytas įsipareigojimas grąžinti 12 000 Eur, t. y. nebuvo nurodyta, kad atsakovas K. N. skolinasi pinigus, o nurodyta, jog juos gauna, padarė išvadą, kad tokio turinio rašteliu nepatvirtina aplinkybės, jog ieškovas N. D. suteikė 12 000 Eur paskolą atsakovui K. N.
8. Ginčo paskolos sutartimi buvo patvirtinta bendra paskolinta atsakovui K. N. pinigų suma, kurios atsakovas K. N. nebuvo grąžinęs iki paskolos sutarties sudarymo, į ją įsiskaitė ir paskolos rašteliu paskolinta 12 000 Eur suma.
9. Ieškovė S. Š. į įmonės „Dynatec Industry“ banko sąskaitą pervedė 13 000 Eur, taip pat į atsakovės A. N. banko sąskaitą pervedė iš viso 12 000 Eur. Teismas padarė išvadą, kad lėšos, pervestos į įmonės „Dynatec Industry“ banko sąskaitą, nepatvirtina fakto, jog šios lėšos buvo pervestos atsakovui K. N. kaip paskola.
10. Ieškovė S. Š. 2010 m. rugpjūčio 10 d. ir 2010 m. rugsėjo 2 d. į atsakovės A. N. banko sąskaitą pervedė 6900 Eur ir 5100 Eur (iš viso 12 000 Eur). Taip pat byloje nustatyta, kad šias lėšas atsakovė A. N. perdavė atsakovui K. N. Teismas padarė išvadą, kad šias lėšas skolinosi ne atsakovė A. N. (ji nebuvo paskolos gavėja), o atsakovas K. N., jis šias lėšas naudojo ūkinei komercinei veiklai – automobiliams

Prancūzijoje pirkti ir parduoti.

11. Teismas nustatė, kad ieškovai 2010 m. paskolino atsakovui K. N. iš viso 44 812,08 Eur (38 809,08 Eur pagal paskolos sutartį ir 12 000 Eur, kuriuos ieškovė S. Š. pervedė į atsakovės A. N. banko sąskaitą). Ieškovui N. D. buvo gražinta tik 5997 Eur suma, todėl teismas, įvertinęs, kad N. D. paskolino atsakovui K. N. 19 404,54 Eur, padarė išvadą, jog ieškovui N. D. priteistina iš atsakovo K. N. 13 407,54 Eur, o ieškovei S. Š. – 31 404,54 Eur.
12. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, išnagrinėjusi bylą pagal ieškovo N. D. ir S. Š. bei atsakovo K. N., atstovaujamo teismo sprendimo pagrindu paskirto atstovo (globėjo) D. N., apeliacinius skundus, 2022 m. gegužės 31 d. nutartimi pakeitė Vilniaus apygardos teismo 2021 m. birželio 28 d. sprendimą ir jo rezoliucinę dalį išdėstė taip: ieškinį patenkino iš dalies; priteisė N. D. solidariai iš K. N. ir A. N. 25 407,54 Eur skolą ir 5 procentų dydžio metines palūkanas už priteistą sumą nuo bylos iškėlimo teisme dienos iki teismo sprendimo visiško įvykdymo; priteisė S. Š. solidariai iš K. N. ir A. N. 31 404,54 Eur skolą ir 5 procentų dydžio metines palūkanas už priteistą sumą nuo bylos iškėlimo teisme dienos iki teismo sprendimo visiško įvykdymo.
13. Lietuvos teismų informacinės sistemos LITEKO duomenimis, Vilniaus miesto apylinkės teismo 2016 m. gegužės 17 d. sprendimu civilinėje byloje [Nr. 2YT-15898-558/2016](#) atsakovo santuoka buvo nutraukta abiejų sutuoktinių bendru sutikimu. Šiame sprendime teismas patvirtino pareikštą (šioje byloje atsakovui) patikslintą 2016 m. balandžio 13 d. sutartį dėl santuokos nutraukimo pasekmių, tačiau šioje sutartyje nebuvo nurodytos aplinkybės dėl paskolos raštelio ir paskolos sutarties sudarymo.
14. Kolegija, vertindama 2010 m. vasario 16 d. paprastos formos raštelį dėl 12 000 Eur, nurodė, kad paskolos raštelio sudarymo metu galiojusios Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – [CK](#)) nuostatos tokio sandorio fiziniam asmeniui sudaryti nedraudė. Fizinį asmenį sudarytos paskolos sutartis turėjo būti rašytinės, jeigu paskolos suma viršija du tūkstančius litų ([CK](#) 6.871 straipsnio redakcija, galiojusi nuo 2001 m. liepos 1 d. iki 2015 m. sausio 1 d.). Taigi įstatymas įtvirtino paskolos santykių tarp fizinio asmens galimybę.
15. Byloje nėra ginčo, kad paskolos raštelio ir notarinės paskolos sutarties sudarymo laikotarpiu atsakovas K. N. ir ieškovo N. D. tėvas A. D. kartu vykdė automobilių pirkimo–pardavimo verslą. Atsakovas K. N. pripažino, jog ieškovai skolino lėšas jo vykdomam verslui, kad jis užsienyje galėtų nupirkti transporto priemones, kurios vėliau buvo parduodamos Lietuvoje. Atsakovas K. N. 2010 m. vasario 16 d. raštelyje nurodė: „Aš, K. N. gavau 12 000 eurų iš N. D.“ Šiuo konkrečiu atveju padaryta išvada, kad ieškovas N. D. įrodė pinigų perdavimo faktą atsakovui K. N., išreiškęs valią pinigų paskolinti, nes atsakovas tokį skolinimą iš esmės pripažino, tik nurodydamas, kad oficialiai skolinimosi santykius dėl tos sumos įformino notarine paskolos sutartimi, todėl padaryta išvada, kad paskolos raštelio buvo sudaryta atskira paskolos sutartis ir 12 000 Eur paskola buvo suteikta atsakovui K. N.
16. Bylos duomenimis, nustatyta, kad notarinės formos paskolos sutartyje ieškovai ir atsakovas K. N. patvirtino, jog atsakovas 134 000 Lt (38 809,08 Eur) iš ieškovo gavo prieš pasirašant ir patvirtinant šią sutartį, t. y. iki 2010 m. liepos 28 d.
17. Kolegijos vertinimu, ieškovė S. Š. įrodė, kad perdavė paskolos gavėjui K. N. atskirai 12 000 Eur (tarpininkaujant A. N.), ir atsakovas K. N. neįrodė, jog ieškovo notarinės paskolos pagrindu perduotos lėšos jam nebuvo (negalėjo būti) perduotos iki notarinės sutarties sudarymo, nes neginčijo nei notarinės sutarties, nei ieškovo turintinės galimybės suteikti tokio dydžio atskirą paskolą.
18. Spręsta, kad atsakovas K. N. neįrodė, jog lėšos, kurias ieškovė A. N. mokėjimo pavedimais, kuriuose nėra nurodyta mokėjimo paskirtis, pervedė į ieškovo N. D. tėvo A. D. banko sąskaitą, buvo skirtos atsakovo K. N. turimiems finansiniams įsipareigojimams padengti.
19. Kolegija nusprendė, kad, bylos duomenimis, nustatyta ir ginčo dėl to nėra, jog ieškovai lėšas skolino atsakovui K. N., šis paskolintas lėšas naudojo ūkinei komercinei veiklai vykdyti (automobiliams pirkti ir parduoti). Nors ieškovė A. N. laikėsi pozicijos, kad ji savo buvusio vyro vykdytoje ūkinėje komercinėje veikloje nedalyvavo, tačiau, kolegijos vertinimu, byloje esantys duomenys patvirtina ieškovo nurodytas aplinkybes, jog lėšos buvo skolinamos atsakovo poreikiams tenkinti, jog ieškovė žinojo apie skolinamas lėšas, dalyvavo atliekant skolinamų pinigų priėmimo ir grąžinimo banko operacijas, susirašinėjo su ieškovais dėl skolos grąžinimo iš parduotinio atsakovo turto. Byloje esanti VĮ „Regitra“ 2019 m. rugpjūčio 7 d. pažyma (toliau – ir Pažyma) patvirtina, kad nuo 2010 m. gegužės 25 d. iki 2012 m. gegužės 26 d. ieškovės A. N. vardu buvo atlikta 3 automobilių registracija. Aplinkybę, kad atsakovei A. N. buvo žinoma apie ieškovo paskolintas lėšas, patvirtina ir byloje esantys jos susirašinėjamai su ieškovu N. D. Taip pat pažymėta, kad ieškovai lėšas skolino ne su atsakovu K. N. susijusiai IĮ „AKA Plus“ ar UAB „Pavarų grandinės“, o atsakovui K. N. ir atsakovei A. N. sudaryti ginčo sandoriai buvo žinomi. Dėl to kolegija nusprendė, kad ieškovai įrodė, jog iš paskolų sutarčių su atsakovu K. N. kiliosios prievolės yra solidariosios atsakovo prievolės.

III. Kasacinių skundų ir atsiliepimų į juos teisiniai argumentai

20. Kasaciniu skundu atsakovė A. N. prašo panaikinti Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. gegužės 31 d. nutartį ir palikti galioti Vilniaus apygardos teismo 2021 m. birželio 28 d. sprendimą arba panaikinti Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. gegužės 31 d. nutarties dalį dėl atsakovės A. N. solidariosios atsakomybės ir perduoti šią bylos dalį nagrinėti iš naujo apeliacinės instancijos teismui. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
 - 20.1. Apeliacinės instancijos teismas neteisingai nusprendė, kad iš ieškovo sudarytų paskolų sutarčių vienasmeniškai su atsakovu K. N. kiliosios prievolės yra solidariosios prievolės kartu su atsakove A. N. Nepagrįstai nuspręsta, kad atsakovo K. N. pasiskolintos lėšos iš ieškovo buvo panaudotos abiejų atsakovo poreikiams tenkinti, nors teismas neginčijamai nustatė priešingą sprendimui išvadą, kad ieškovai lėšas skolino asmeniškai atsakovui K. N., šis paskolintas lėšas panaudojo ūkinei komercinei veiklai vykdyti (automobiliams pirkti ir parduoti). Teismas negalėjo taikyti atsakovės solidariosios atsakomybės pagal [CK 3.109 straipsnio](#) 2 dalį, kadangi atsakovas K. N. paskolos sandorius su ieškovais sudarė automobilių prekybos verslo reikmėms, lėšas skolinosi asmeniškai, be atsakovės sutikimo ar patvirtinimo. Ieškovai byloje net nebandė įrodinėti atsakovo solidariosios atsakomybės aiškindami, kad atsakovė dalyvavo sutuoktinio asmeniniame automobilių prekybos versle, ir neįrodinėjo, kokiems atsakovo šeimos poreikiams lėšos buvo panaudotos. Iš teismo nurodytų susirašinėjimų nėra teismo pagrindo išvada, kad atsakovė žinojo apie visas atsakovo K. N. pasiskolintas ginčo sumas. Susirašinėjamai yra bendro pobūdžio pasikalbėjimai ir juose nėra sukonkretinta, apie kokius konkrečiai ir kokio dydžio įsiskolinimus ieškovas N. D. kalba. Bendravimas su giminaičiu dėl šeimoje susidariusios situacijos ar žinojimas, kad atsakovas su ieškovais turi verslo sandorių, savaime negali reikšti atsakovės prievolių solidarumo pagal atsakovo K. N. paimtas verslo paskolas. Byloje esančių įrodymų ir paaiškinimų visuma, kuri buvo visapusiškai ištirta pirmosios instancijos teisme, patvirtina, kad atsakovės A. N. banko sąskaita atliekant dalį mokėjimo operacijų buvo panaudota išimtinai atsakovo K. N. asmeniniams – verslo interesams tenkinti.
 - 20.2. Teismas, taikydamas atsakovei solidariąją atsakomybę, nesilaikė [CK 3.109 straipsnio](#) 2 dalyje nustatytų taikymo sąlygų, kadangi spręsdamas klausimą dėl atsakovės A. N. solidariosios atsakomybės, privėlė įvertinti (bet nevertino), ar vieno sutuoktinio atsakovo K. N. paimtos paskolos iš ieškovo buvo būtinos šeimos poreikiams tenkinti, taip pat neįvertino ir nepasisakė dėl paskolos dydžio reikšmės, kaip tai yra nustatyta [CK 3.109 straipsnio](#) 2 dalyje, t. y. ar ji nėra per didelė ir neprotinga, nors nagrinėjamu atveju atsakovo K. N. asmeniškai verslui paimtų ginčo paskolų dydį sudaro net 56 812,08 Eur. Byloje taip pat nebuvo pateikta jokių įrodymų, kurie patvirtintų, kad atsakovo K. N. pasiskolintos lėšos buvo skirtos ar panaudotos išimtinai abiejų atsakovo šeimos poreikiams tenkinti, nors tai šiuo atveju yra esminė sąlyga kilti atsakovės solidariajai atsakomybei.
 - 20.3. Apeliacinės instancijos teismas motyvavo savo sprendimą išeidamas iš ieškinyje apibrėžtų ginčo dalyko ribų, taip pat peržengė

apeliacinio skundo ribas ir nutarties motyvuojamojoje dalyje *ex officio* (pagal pareigas) pasirėmė byloje nenagrinėtais duomenimis ir netirtu įrodymu, t. y. 2019 m. rugpjūčio 7 d. VI „Regitra“ pažyma, kurioje nurodyta, kad nuo 2010 m. gegužės 25 d. iki 2012 m. gegužės 26 d. atsakovės A. N. vardu buvo atlikta 3 automobilių registracija. Atsakovei nebuvo sudaryta galimybė pateikti atsikirtimus ir papildomus paaiškinimus su įrodymais dėl VI „Regitra“ pažymoje fiksuotų duomenų reikšmės, nes tokia aplinkybė teismo iniciatyva buvo naujai nustatyta tik apeliacinės instancijos teisme. Byloje nebuvo pakankamo įrodymais pagrįsto pagrindo susiformuoti teismo įsitikinimui, kad VI „Regitra“ pažymos duomenys patvirtina, jog pagal suteiktą ieškovo paskolą atsakovui K. N. buvo tenkinami ir atsakovės A. N. poreikiai, todėl procesinis teismo sprendimas yra paremtas prielaidomis ir išankstinėmis nuostatomis. Byloje nebuvo nustatytos teisinės sąsajos ir loginis ryšys tarp ieškovo suteiktos paskolos ir atsakovės VI „Regitra“ pažymoje esančių duomenų. Šios aplinkybės nebuvo civilinės bylos dalykas, ieškovo tokio ieškinio dalyko nebuvo suformuluota, o atsakovai atitinkamai dėl tokio dalyko neteikė jokių atsikirtimų ir įrodymų. Dėl to atsakovė neturėjo nei galimybių, nei procesinio pagrindo pateikti teismo išvadą paneigiančių duomenų, kad šioje pažymoje nurodyti automobiliai neturi jokio ryšio su atsakovo K. N. verslu bei ieškovo paskola ir buvo įgyti asmeninėmis atsakovės lėšomis. Jei atsakovė būtų turėjusi galimybę pasisakyti dėl apeliacinės instancijos teismo naujų išvadų apie naujas aplinkybes, nustatytas VI „Regitra“ pažymos pagrindus, atsakovė būtų dėl to išsamiai pasisakiusi, atsikirtusi, pateikusi rašytinius įrodymus bei kvietusi liudytojus, kurie perėmė anksčiau atsakovės vardu registruotus automobilius.

- 20.4. 2010 m. vasario 16 d. raštelio turinys neatitinka paskolos sutarties požymių, kadangi juo buvo fiksuotas tik pinigų perdavimo atsakovui K. N. faktas, tačiau nebuvo nurodyta esminė ir būtina paskolos sutarčiai būdinga sąlyga – įsipareigojimas grąžinti tokią pat pinigų sumą ieškovui N. D. Faktinių ir teisinių aplinkybių visuma leidžia daryti pagrįstą išvadą, kad raštelio nebuvo sudaryta ar siekta sudaryti atskirą paskolos sutartį – ieškovas N. D. ir atsakovas K. N. raštelio fikso tik grynųjų pinigų perdavimo faktą, o atsakovo įsipareigojimas grąžinti pagal raštelį gautą sumą buvo užfiksuotas 2010 m. liepos 28 d. bendroje notarinėje paskolos sutartyje.
21. Ieškovo S. Š. ir N. D. atsiliepimu į A. N. kasacinį skundą prašo kasacinį skundą atmesti ir palikti Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. gegužės 31 d. nutartį nepakeistą. Atsiliepime nurodomi šie argumentai:
- 21.1. Įprastai paskolos sutartys notarine forma yra įforminamos neilgai trukus po to, kai buvo perduota visa notarinės paskolos suma. Šiuo atveju ieškovo pagal paskolos sutartį paskolino 38 809,08 Eur, o 12 000 Eur buvo faktiškai perduoti 2010 m. vasario 16 d. (beveik pusę metų iki notarinės paskolos sutarties sudarymo) kitos paskolos sutarties pagrindu.
- 21.2. Byloje buvo pakankamai įrodymų, kad paskolinti pinigai tenkino abiejų atsakovo poreikius ir atsakovė ne kartą patvirtino bendrą savo įsiskolinimą ieškovams, todėl teismas pagrįstai nusprendė, kad atsakovai yra atsakingi solidariai. Byloje nebuvo jokių patvirtinančių įrodymų, kad atsakovė į savo sąskaitą pervestus pinigus išgrynino ir perdavė savo sutuoktiniui K. N. Taigi, kadangi pinigai kelių sykių buvo perduoti būtent atsakovei, galima daryti pagrįstą išvadą, kad ji dalyvaudavo sudarant paskolų sandorius. Pati atsakovė pripažino skolą susirašinėjimo metu ir žadėjo skolą grąžinti pardavus bendrą su atsakovu turtą – namą, kuriame kartu gyveno. Kadangi atsakovė ketino grąžinti skolą kartu su atsakovu iš viens bendrai priklausančio namo, galima pagrįstai teigti, kad ir paskola buvo suteikta šeimos reikmėms, o ne išskirtinai asmeniniams atsakovo poreikiams. Taip pat atsakovė buvo pagrindinis asmuo, su kuriuo vyko derybos dėl paskolų suteikimo. Ieškovo įrodė, kad atsakovė turi atsakyti solidariai, kadangi ji veikė nesąžiningai ieškovo atžvalgiu, dalyvavo sudarant ir vykdant paskolos sutartis, turėjo tiesioginę įtaką sutarčių sudarymui ir vykdymui. Taigi, atsakovė ne tik iš anksto pritarė paskolų sutarčių sudarymui ir netgi jį inicijavo, bet ir vėliau joms pritarė.
- 21.3. Nesutiktina, kad apeliacinės instancijos teismas išėjo už apeliacinio skundo ribų. Vienas iš apeliacinio skundo argumentų buvo tai, kad A. N. dalyvaudavo sudarant paskolų sandorius, susirašinėdavo dėl skolų grąžinimo ir žadėdavo sugrąžinti skolas. Buvo įrodinėjama, kad atsakovė prisidėjo prie automobilių verslo arba bent jau gavo materialią naudą iš paskolintų pinigų ir kartu automobilių verslo. VI „Regitra“ pažyma kaip rašytinis įrodymas niekaip negalėjo būti šurprizinis. Šis įrodymas buvo ir privalėjo būti ištirtas teismo posėdyje, kadangi jis buvo pateiktas prieš teismo posėdį kartu su atsakovo tripliku. Su VI „Regitra“ pažyma atsakovai pateikė atsakovės susirašinėjimus, iš kurių galima buvo įžvelgti, kad atsakovė išmanė skaitmeninę rinkodarą, nes žinojo apie vykstančius aukcionus, „skelbiu.lt“ įkanius, žinojo, kaip tinkamai aprašyti automobilių techninius privalumus, kad sektųsi pardaviniai. Tai tik netiesiogiai patvirtina, kad atsakovė prisidėjo prie šeimos automobilių verslo. Teismas plačiau nepasisakė dėl VI „Regitra“ pažymos kaip rašytinio įrodymo, tik konkrečiai nustatė automobilių registracijos faktą ir šį juridinį faktą vertino kitų bylos faktinių aplinkybių kontekste, sprenddamas dėl apeliacinio skundo faktinių pagrindų, įskaitant tai, ar atsakovė A. N. inicijavo paskolų sutarčių sudarymą su ieškovais ir ar ji aktyviai prisidėdavo prie automobilių pirkimo ir pardavimo.
- 21.4. Siekiant nustatyti atsakovo solidarią atsakomybę užtenka nustatyti, kad lėšos buvo skolinamos abiejų atsakovo poreikiams tenkinti. Net jei atsakovė registravo automobilius savo, o ne įmonių vardu ir pati automobiliais važinėjo, tai taip pat veda prie išvados, kad jos poreikiai buvo tenkinami. Apskritai šeimos verslo specifika yra tokia, kad dažnai ūkinė komercinė veikla yra painiojama su asmenine veikla (pavyzdžiui, degalų išlaidų priskyrimas įmonės veiklai, nors jie buvo naudoti asmeniniams tikslams). Šiuo atveju yra akivaizdu, kad atsakovai dažnai painiojo šeimos verslą su asmeniniais poreikiais: nors atsakovas ir pripažino, kad skolinosi pinigus automobilių verslui, tačiau paskolos sutartys buvo sudaromos paties atsakovo, o ne įmonių vardu.
22. Kasaciniu skundu atsakovas K. N. prašo panaikinti Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. gegužės 31 d. nutarties dalį, kuria buvo priteista ieškovui iš atsakovo 12 000 Eur pagal 2010 m. vasario 16 d. atsakovo K. N. pasirašytą raštelį. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
- Šio raštelio turinys neatitinka paskolos sutarties požymių, nes juo buvo aiškiai fiksuotas tik pinigų perdavimo atsakovui faktas, tačiau nebuvo nurodyta esminė ir būtina paskolos sutarčiai sąlyga – įsipareigojimas grąžinti tokią pat pinigų sumą ieškovui N. D. Paskolos teisinių santykių sukūrimui būtina abiejų paskolos teisinių santykių subjektų valia tokios rūšies santykius sukurti, o šiuo atveju pinigų perdavimo aplinkybės ir tikslas iš esmės skiriasi, t. y. ieškovo ir atsakovo dėl perduotos 12 000 Eur sumos grąžinimo sąlygų pagal raštelį susitarė notarinėje paskolos sutartyje. Byloje nebuvo nustatytos aplinkybės, kad ieškovo apskritai galėjo turėti tokio dydžio sumas, kurias, kaip pats teigia, paskolino grynaisiais pinigais atsakovui. Byloje esantys duomenys patvirtina, kad nuo 2005 m. iki 2012 m. ieškovo į savo banko sąskaitą gavo tik 17 281,64 Eur įplaukų, kurios yra nepakankamos ieškovo nurodomoms skolinoms sumoms. Taigi ieškovo neturėjo objektyvių galimybių paskolinti atsakovui reikalingą sumą.
23. Ieškovo S. Š. ir N. D. atsiliepimu į K. N. kasacinį skundą prašo kasacinį skundą atmesti ir palikti Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. gegužės 31 d. nutartį nepakeistą. Atsiliepime papildomai nurodomi šie argumentai:
- Apie tai, kad buvo sudarytos atskiros paskolų sutartys, byloja pinigų perdavimo tikslas, laiko tarpas tarp skolinimų ir tai, kad pinigai buvo skolinami keletą kartų. Atsakovo argumentai, kad neva 2010 m. vasario 16 d. ieškovo perdavė pinigus nesiekdamas jų skolinti ir noras tuos pinigus paskolinti atsirado tik sudarius notarinę paskolos sutartį, neatitinka tikrovės. Kadangi iki paskolos sutarties sudarymo atsakovai jau beveik pusę metų disponavo gautais pinigais, todėl galima daryti išvadą, kad paskolos sutartis galiojo nuo pinigų perdavimo momento. Pačioje paskolos sutartyje aiškiai buvo nurodyta, kad paskolos gavėjas skolinamą 134 000 Lt (38 809,08 Eur) sumą gavo iš paskolos davėjų prieš pasirašant ir patvirtinant šią sutartį ir nėra pagrindo tikėti, kad tuo metu ieškovo buvo finansškai nepajėgūs paskolinti didelių sumų. Ieškovo ilgus metus taupiai gyveno užsienyje, turėdami tinkamas sąlygas taupyti iki vaikų gimimo, bendronis

pastangomis taupė pinigus pradiniam įnašui už būstą sumokėti. Byloje buvo pateikti susirašinėjimai, kur atsakovė patvirtino, kad buvo paskolinta tokio dydžio suma, kurią atsakovams sugrąžinti būtų įmanoma tik pardavus turtą arba išvažiavus dirbti į užsienį. Vadinas, akivaizdu, kad atsakovė turėjo galvoje daug didesnę sumą nei 9945,47 Eur ar 12 000 Eur. Paminėtina, kad ieškovas ir atsakovė yra sūnėnas ir teta, o atsakovą ieškovas laikė savo dėde, nes jis buvo tetos sutuoktinis. Iš byloje pateiktų susirašinėjimų matyti, kad emocinis ryšys tarp ieškovo ir atsakovės buvo labai stiprus. Tokiais atvejais rašytinio turinio paskolos sutarties įforminimui yra taikomi mažesni standartai, o kartais giminaičiai išvis net neįformina paskolų sutarčių raštu ir tai yra laikoma normalia praktika. Todėl yra natūralu, kad šalys įrašė ne visas paskolos grąžinimo sąlygas paskolos rašelyje, tačiau to pagal įstatymą šalys neprivalėjo daryti ([CK 6.871–6.873 straipsniai](#)). Paskolos rašteliu buvo įtvirtinta paskolos sutartis laikantis įstatymo nustatytų minimalių reikalavimų. Paskolos sutartyje nebuvo nurodyta, kad prieš beveik pusę metų paskolinti pinigai (12 000 Eur) įteikti iki paskolos raštelio surašymo) buvo naujos sutarties dalis, ir nebuvo nurodyta tai, kad 2010 m. vasario 16 d. sudaryta paskolos sutartis buvo keičiama naująja 2010 m. liepos 28 d. paskolos sutartimi. Vadinas, kadangi tai sutartyje nebuvo aiškiai išreikšta, nebuvo galima preziumuoti, kad prievolės, kilusios iš paskolos raštelio, buvo pakeistos naujosiomis prievolėmis, kildinamomis iš paskolos sutarties.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl paskolos teisinių santykių aiškinimo

24. Paskolos sutartimi viena šalis (paskolos davėjas) perduoda kitos šalies (paskolos gavėjo) nuosavybėn pinigų arba rūšies požymiais apibūdintus suvartojamosius daiktus, o paskolos gavėjas įsipareigoja grąžinti paskolos davėjui tokią pat pinigų sumą (paskolos sumą) arba tokį pat kiekį tokios pat rūšies ir kokybės kitų daiktų ir mokėti palūkanas, jeigu sutartis nenustato ko kita (įrodinėjamų paskolos teisinių santykių metu 2010 m. vasario 16 d. galiojusio [CK 6.870 straipsnio](#) 1 dalis). Paskolos sutartis pripažįstama sudaryta nuo pinigų arba daiktų (paskolos dalyko) perdavimo paskolos gavėjui momento ([CK 6.870 straipsnio](#) 2 dalis). Pateiktoje paskolos sutarties apibrėžtyje nustatyta, kad paskolos sutartis yra realinė, nes paskolos sutartinių santykių atsiradimui būtinas sutarties dalyko perdavimas paskolos gavėjui ir paskolos gavėjo įsipareigojimas grąžinti paskolos dalyką paskolos davėjui. Kai paskolos davėjas nevykdo sutartinės pareigos grąžinti paskolos dalyką, paskolos davėjas įgyja paskolos sutarties pagrindu reikalavimo teisę sugrąžinti paskolos dalyką (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. spalio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-426/2014; 2022 m. spalio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-229-823/2022, 33 punktas).
25. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika dėl paskolos sutarties sudarymo fakto įrodinėjimo yra pakankamai gausi ir išplėtotą. Teisminiams ginčams, kilusiems iš paskolos teisinių santykių, yra taikomos bendrosios civilinio proceso įrodinėjimo normos (Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir [CPK](#)) XIII skyrius) bei materialinio šių teisinių santykių reguliavimo nulemtos taisyklės. Tuo atveju, kai paskolos rašelyje ar kitame skolos dokumente neužfiksuotas pinigų (paskolos dalyko) perdavimo paskolos gavėjui faktas, pareiga įrodyti pinigų perdavimo faktą tenka paskolos davėjui. Tuo atveju, kai skolos dokumentas patvirtina paskolos dalyko perdavimą paskolos gavėjui (t. y. paskolos raštelis atitinka [CK 6.871 straipsnio](#) 3 dalies reikalavimus), preziumuojama, kad paskolos sutartis yra sudaryta, ir tokiu atveju įrodyti paskolos dalyko neperdavimo faktą pareiga tenka paskolos gavėjui. Taigi, prezumpcijos, kad paskolos sutartis sudaryta ir pinigų paskolos gavėjas gavo, galiojimą bei įrodinėjimo naštos paskirstymą lemia tai, ar paskolos raštelis ar kitoks skolos dokumentas atitinka [CK 6.871 straipsnio](#) 3 dalies reikalavimus (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. rugsėjo 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-366/2010; 2013 m. gruodžio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-430/2013; 2014 m. vasario 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-37/2014; 2020 m. lapkričio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-292-611/2020, 15 punktas).
26. Kasacinis teismas yra pažymėjęs, kad tiek rašytinei paskolos sutarčiai, tiek ir rašytinės paskolos sutarties reikalavimus atitinkančiam dokumentui keliami tapatūs turinio reikalavimai, t. y. kad jų turinys patvirtintų paskolos teisinių santykių egzistavimą. Paprastai šiuose dokumentuose turėtų būti atskirai, padarant atitinkamą įrašą, užfiksuotas paskolos sutarties dalyko perdavimo paskolos gavėjui faktas (pavyzdžiui, „<...> pinigų gavau <...>“, „<...> ši sutartis yra pinigų perdavimo–priėmimo aktas“), nes tai sudaro prielaidas sutarties šalims išvengti su tuo susijusių ginčų ateityje, tačiau net jeigu toks faktas tiesiogiai ir nėra užfiksuotas, jis gali būti nustatomas (patvirtinamas) teismui vadovaujantis sutartinių santykių teisinio kvalifikavimo ir sutarčių aiškinimo taisyklėmis, reglamentuotomis [CK 6.193–6.195 straipsniuose](#), aiškinant rašytinės sutarties arba rašytinės sutarties reikalavimus atitinkančio dokumento sąlygas, vertinant pavartotą terminiją, gramatinės išraiškos formas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. gruodžio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-430/2013).
27. Nagrinėjamoje byloje nustatyta, kad ieškovas N. D. 2010 m. vasario 16 d. rašteliu paskolino K. N. 12 000 Eur. Rašelyje nurodytas tekstas: „Aš K. N. gavau 12 000 Eur iš N. D. 2010 m. vasario 16 d.“ 2010 m. liepos 28 d. S. Š., N. D. ir K. N. sudarė notarinę paskolos sutartį, pagal kurią iš paskolos davėjų N. N. pasiskolino po 67 000 Lt (19 404,54 Eur) (iš viso – 134 000 Lt (38 809,08 Eur)). Sutarties 2 punkte įtvirtinta, kad paskolintą sumą skolininkas įsipareigoja grąžinti iki 2011 m. sausio 28 d. Šalys patvirtino, kad paskolos sumą paskolos gavėjas gavo prieš pasirašant ir patvirtinant sutartį.
28. Taigi, nagrinėjamoje byloje ieškovams pareiškus reikalavimą dėl paskolintų sumų grąžinimo, įrodinėjimo dalyką sudarė faktinės aplinkybės, galinčios patvirtinti paskolos sutarties sudarymo faktą: ar pinigai ieškovų buvo perduoti atsakovui kaip paskola ir ar atsakovas įsipareigojo gautus pinigus ieškovams grąžinti. Nagrinėjamoje byloje tarp šalių nėra ginčo, kad atsakovas K. N. gavo 12 000 Eur pagal paskolos raštelį, tačiau kilo ginčas, ar paskolos raštelis yra savarankiška paskola, ar vėliau sudarytos notarinės paskolos sutarties dalis.
29. Ieškovas N. D. argumentuoja, kad paskolos raštelis yra atskira paskolos sutartis tarp jo ir atsakovo N. N., sudaryta daug anksčiau negu notarinė paskolos sutartis, todėl negali būti laikoma notarinės paskolos dalimi. Tuo tarpu atsakovas K. N. įrodinėjo, kad notarine paskolos sutartimi ieškovas, ieškovė ir atsakovas įformino paskolos sutarties sudarymo faktą oficialiai, susitardami, jog ieškovai, be jau pagal 2010 m. vasario 16 d. paskolos raštelį priimtų 12 000 Eur, papildomai pasiskolins dar 26 809,08 Eur, t. y. iš viso 38 809,08 Eur.
30. Pirmosios instancijos teismas nurodė, kad tai, jog rašelyje nebuvo nurodytas įsipareigojimas grąžinti gautą pinigų sumą, nenurodyta, kad atsakovas skolinasi pinigus, o nurodyta, jog juos gauna, leidžia daryti išvadą, kad tokio turinio raštelis nėra pakankamas įrodymas, patvirtinantis ieškovo nurodytą aplinkybę, jog jis suteikė 12 000 Eur paskolą atsakovui 2010 m. vasario 16 d. Sudarytoje notarinėje paskolos sutartyje teigiama, kad pinigai buvo perduoti prieš sudarant sutartį, taigi ta aplinkybė, kad pinigų iš ieškovo atsakovas gavo 2010 m. vasario 16 d., o pinigų perdavimas patvirtintas notarine tvarka sudarytoje sutartyje, tikėtina, kadangi raštelio turinys kelia abejonių, ar dėl visko

buvo susitarta šiuo rašteliu. Atsižvelgiant į tai, kad notarinėje sutartyje buvo nurodyta didesnė skolinama pinigų suma nei paskolos raštelyje, tikėtina, jog notarine tvarka buvo patvirtinta bendra paskolinta atsakovui pinigų suma, kurios atsakovas nebuvo gražinęs iki paskolos sutarties sudarymo. Kadangi pasirašytu paskolos rašteliu atsakovas neįsipareigojo pinigų gražinti, o toks įsipareigojimas nurodytas tik notarine tvarka patvirtintoje sutartyje, tai leido atmesti ieškovo paaiškinimus dėl grynųjų pinigų perdavimo dydžio iki patvirtinant notarinę sutartį. Tikėtina, kad 2010 m. vasario 16 d. perduoti atsakovui pinigai buvo nurodyti notarinėje paskolos sutartyje kaip atsakovui skolinama suma kartu su kitais skoliniais pinigais.

31. Apeliacinės instancijos teismas nusprendė, kad byloje nėra ginčo, jog paskolos raštelio ir notarinės paskolos sutarties sudarymo laikotarpiu atsakovas K. N. ir ieškovo N. D. tėvas A. D. kartu vykdė automobilių pirkimo–pardavimo verslą. Atsakovas K. N. pats pripažino, kad ieškovai skolino lėšas jo vykdomam verslui, kad jis užsienyje galėtų nupirkti transporto priemones, kurios vėliau buvo parduodamos Lietuvoje. Atkreiptas dėmesys, kad atsakovas K. N. 2010 m. vasario 16 d. raštelyje nurodė: „Aš, K. N. gavau 12 000 eurų iš N. D.“ Taigi šiuo konkrečiu atveju teismas padarė išvadą, kad ieškovas N. D. įrodė pinigų perdavimo faktą atsakovui K. N., išreiškęs valią pinigus paskolinti, nes atsakovas tokį skolinimą iš esmės pripažino, tik nurodė, kad oficialiai šios paskolos santykius įformino notarinė paskolos sutartis. Dėl to daryta išvada, jog paskolos raštelio buvo sudaryta atskira paskolos sutartis ir 12 000 Eur paskola buvo suteikta atsakovui K. N.
32. Kasaciniame skunde atsakovas K. N. argumentuoja, kad paskolos raštelio turinys neatitinka paskolos sutarties požymių, jame nėra nurodyta įsipareigojimo gražinti šią pinigų sumą. Paskolos teisinių santykių sukūrimui būtina abiejų paskolos teisių santykių subjektų valia tokios rūšies santykius sukurti, o šiuo atveju pinigų perdavimo aplinkybės ir tikslas iš esmės skiriasi, t. y. ieškovas ir atsakovas dėl perduotos 12 000 Eur sumos gražinimo sąlygų pagal raštelį susitarė notarinėje paskolos sutartyje.
33. Minėta, kad aplinkybė dėl paskolos sutarties sudarymo, kaip ir bet kurią kitą aplinkybę, teismas konstatuoja pagal įrodymų vertinimo taisykles įvertinęs visus byloje surinktus įrodymus ir iš jų viseto padaręs išvadą, kai susiformuoja teismo įsitikinimas, kad tokia aplinkybė egzistuoja arba neegzistuoja (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. liepos 7 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-361-378/2016 31 punktą). Paskolos gavėjas turi teisę ginčyti paskolos sutartį, jeigu jis pinigų ar daiktų faktiškai negavo arba gavo mažiau, negu nurodyta sutartyje. Šias aplinkybes privalo įrodyti paskolos gavėjas. Jeigu įrodoma, kad pinigai ar daiktai iš tikrųjų nebuvo paskolos gavėjui perduoti, paskolos sutartis pripažįstama nesudaryta ([CPK 6.875 straipsnio 1 ir 3 dalys](#)) (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. sausio 12 d. nutarties civilinėje byloje Nr. 3K-3-81-916/2017 19 punktą). Paskolos gavėjas, remdamasis argumentais, kad šalių sudarytas susitarimas nėra atskira paskolos sutartis, tačiau yra dalis kitos paskolos sutarties, turi pareigą šią aplinkybę įrodyti.
34. Nuoseklioje ir išplėtojoje kasacinio teismo praktikoje dėl įrodymų tyrimo ir vertinimo nurodoma, kad faktą galima pripažinti įrodytu, jeigu byloje esančių įrodymų, kuriuos visapusiškai įvertino teismas, pagrindu susiformuoja teismo įsitikinimas, kad faktas buvo; reikia įvertinti kiekvieną įrodymą ir įrodymų visetą; išvados dėl įrodinėjimo dalyko įrodytinumo turi būti logiškai pagrįstos byloje surinktais duomenimis; teismas gali konstatuoti tam tikros aplinkybės buvimą ar nebuvimą, kai tokiais išvadai padaryti pakanka byloje esančių įrodymų; įrodymų pakankamumas byloje reikšia, kad jie tarpusavyje neprieštarauja vieni kitiems ir jų visuma leidžia padaryti pagrįstą išvadą apie įrodinėjamų faktinių aplinkybių buvimą; įrodinėjimo ir įrodymų vertinimo taisyklės pagal įstatymą nereikalauja, kad visi prieštaravimai būtų pašalinti (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-42-684/2019](#), 30 punktas ir jame nurodyta kasacinio teismo praktika).
35. Be to, kasacinis teismas yra pažymėjęs, kad, įvertindamas įrodymus, teismas turi įsitikinti, ar jų pakanka reikšmingoms bylos aplinkybėms nustatyti, ar tinkamai šalims buvo paskirstyta įrodinėjimo pareiga, ar įrodymai turi ryšį su įrodinėjimo dalyku, ar jie leistini, patikimi, ar nebuvo pateikta suklastotų įrodymų, ar nepaneigtos pagal įstatymus nustatytos prezumpcijos, ar yra prejudicinių faktų; taip pat reikia įvertinti kiekvieną įrodymą ir įrodymų visetą. Jeigu tam tikram faktui patvirtinti nėra tiesioginių įrodymų, o netiesioginiai įrodymai neturi pakankamos įrodomosios galios dėl to, kad jie yra faktinės būklės neatspindintys, apibendrinti duomenys, tai, jų nepatvirtinus pirminiais faktų šaltiniais, nesant kitų bylos aplinkybių, kurių visuma duotų pagrindą spręsti kitaip, turi būti vertinama, kad ieškinyje (atsilepime į ieškinį, priešieškinyje ar kitame procesiniame dokumente) nurodytos aplinkybės neįrodytos dėl įrodymų nepakankamumo ([CPK 185 straipsnis](#)) (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gegužės 10 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-184-378/2018](#) 37 punktą).
36. Nagrinėjamoje byloje apeliacinės instancijos teismas, vadovaudamasis kasacinio teismo praktika dėl įrodymų tyrimą ir vertinimą reglamentuojančių taisyklių aiškinimo ir taikymo, nusprendė, kad byloje esančio dokumento, paskolos raštelio, turinys atskleidžia, kad tarp ieškovo N. D. ir atsakovo N. N. buvo susiklostę paskolos teisiniai santykiai. Byloje pateiktą paskolos raštelį pasirašė atsakovas K. N., jame ranka nurodė, kad „aš gavau 12 000 Eur iš N. D.“. Bylos nagrinėjimo metu atsakovas iš esmės pinigų skolinimą pripažino, tik argumentavo, kad šis susitarimas yra notarinės paskolos dalis. Remiantis nutarties 25–26 punktuose pateiktais išaiškinimais, darytina išvada, kad apeliacinės instancijos teismas pagrįstai vertino, jog šalių sudarytas paskolos raštelis atitiko [CPK 6.871 straipsnio 3](#) dalies reikalavimus ir šalys šiuo susitarimu sukūrė atskirus, nuo notarinės paskolos sutarties nepriklausomus, paskolos teisinius santykius. Teismas, darydamas šią išvadą, taip pat vertino aplinkybes, kad atsakovas K. N. ir ieškovo N. D. tėvas A. D. kartu vykdė automobilių pirkimo–pardavimo verslą. Byloje nustatyta, jog ieškovai skolino lėšas atsakovui K. N. vykdomam verslui, kad jis užsienyje galėtų nupirkti transporto priemones, kurios vėliau buvo parduodamos Lietuvoje. Taip pat ieškovo N. D. siejo artimi giminytės, pasitikėjimo ryšiai su atsakovo sutuoktine A. N. (jo tėvo seserimi), tarp paskolos raštelio ir notarinės paskolos sutarties yra didesnis negu penkių mėnesių laiko tarpas, pinigai buvo skolinami atsakovui ir vėliau, jau po notarinės paskolos sutarties sudarymo.
37. Teisėjų kolegija, atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, nusprendžia, kad šalių sudarytas paskolos raštelis, vertinant visų byloje surinktų įrodymų kontekste, teikia pagrindą padaryti išvadą, kad byloje įrodytas būtent atskirosios paskolos sutarties sudarymo faktas. Atsakovas, remdamasis raštelio kaip notarinės sutarties dalies aplinkybe, jam tenkančios įrodinėjimo pareigos neįvykdė, neįrodė, kad šio jo ir ieškovo N. D. sudaryto susitarimo pagrindu gauti pinigai buvo įskaityti į notarinėje paskolos sutartyje nurodytą galutinę bendrą paskolos sumą.
38. Kasaciniame skunde atsakovas argumentuoja, kad byloje nebuvo nustatytos aplinkybės, jog ieškovas apskritai galėjo turėti tokio dydžio sumas, kurias, kaip pats teigia, paskolino grynaisiais pinigais atsakovui. Jis neturėjo objektyvių galimybių paskolinti atsakovui reikalaujamų sumų.
39. [CPK 353 straipsnio 1](#) dalyje nustatyta, kad kasacinis teismas, neperžengdamas kasacinio skundo ribų, patikrina apskųstus sprendimus ir (ar) nutartis teisės taikymo aspektu; kasacinis teismas yra saistomas pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų nustatytų aplinkybių. [CPK 347 straipsnio 2](#) dalyje įtvirtintas draudimas ir kasaciniame skunde remtis įrodymais bei aplinkybėmis, kurie nebuvo nagrinėti pirmosios ar apeliacinės instancijos teisme.
40. Atsakovas bylos nagrinėjimo metu savo procesiniuose dokumentuose nesirėmė ir neįrodinėjo, kad ieškovas N. D. nebuvo pajėgus suteikti paskolos sutartyse nurodyto dydžio paskolų, bylą nagrinėję teismai savo procesiniuose sprendimuose nevertino ieškovo galimybes suteikti tokio dydžio paskolas. Kadangi šios aplinkybės nebuvo nurodytos nei pirmosios, nei apeliacinės instancijos teisme, jos taip pat nebuvo nagrinėjimo dalykas, todėl teisėjų kolegija dėl jų nepasisako ([CPK 347 straipsnio 2 dalis](#)).

Dėl sutuoktinių prievolių solidarumo ir prievolių, vykdomų iš bendro sutuoktinių turto, santykio

41. Nagrinėjamoje byloje ginčas kilo dėl prievolės, kylančios iš vieno sutuoktinio sudarytos kredito sutarties, pripažinimo solidariąja buvusių sutuoktinių prievole.

42. [CK 3.88 straipsnio](#) 2 dalyje įtvirtinta prezumpcija – turtas yra sutuoktinių bendroji jungtinė nuosavybė, kol nėra įrodyta, kad turtas yra vieno sutuoktinio asmeninė nuosavybė. Turto kaip bendrosios jungtinės nuosavybės sąvoka apima tiek aktyvą (kilnojamieji ir nekilnojamieji daiktai, vertybiniai popieriai, pinigai, reikalavimo teisės, kitas materialus ir nematerialus turtas), tiek ir pasyvą (skolinai įsipareigojimai kreditoriams) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus plenarinės sesijos 2010 m. gegužės 20 d. nutarimas civilinėje byloje [Nr. 3K-P-186/2010](#)).
43. Sutuoktinių civilinė atsakomybė pagal turines prievoles reglamentuojama [CK](#) trečiosios knygos VII skyriuje. Pagal [CK 3.109 straipsnio](#) 1 dalį, iš bendro sutuoktinių turto vykdomos prievolės, be kita ko, susijusios su bendro turto tvarkymo išlaidomis (2 punktas); atsiradusios iš sandorių, sudarytų vieno sutuoktinio, kai yra kito sutuoktinio sutikimas, arba kito sutuoktinio vėliau patvirtintų, taip pat prievolės, atsiradusios iš sandorių, kuriems sudaryti kito sutuoktinio sutikimo nereikėjo, jeigu jie buvo sudaryti šeimos interesais (5 punktas); solidariosios sutuoktinių prievolės (6 punktas).
44. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus plenarinės sesijos 2010 m. gegužės 20 d. nutarime civilinėje byloje [Nr. 3K-P-186/2010](#) pateikti teisės taikymo išaiškinimai, kas yra laikoma bendromis (dalinėmis arba solidariosiomis) ir asmeninėmis sutuoktinių prievolėmis. Asmeninės sutuoktinio prievolės yra tokios, kurios yra susijusios su jo asmeniu, asmeniniu turtu arba asmeninių poreikių tenkinimu. Bendromis laikomos sutuoktinių prievolės pagal [CK 3.109 straipsnio](#) kriterijus. Šprendžiant, ar sutuoktinių prisiimta prievolė yra solidarioji, be [CK 6.6 straipsnio](#), kaip bendrosios solidariosios prievolės reglamentuojančios normos, kaip *lex specialis* (specialioji įstatymo norma) taikytinos [CK 3.109 straipsnio](#) 2 ir 3 dalys. Pagal prievoles, kylančias iš sandorių, būtinų šeimos namų ūkiui išlaikyti ir vaikų auklėjimui bei švietimui užtikrinti, abu sutuoktiniai atsako solidariai. Solidarioji sutuoktinių prievolė pagal tokius sandorius neatsiranda, kai sandorio kaina yra aiškiai per didelė ir neprotinga ([CK 3.109 straipsnio](#) 2 dalis). Solidarioji sutuoktinių prievolė taip pat neatsiranda, jeigu vienas sutuoktinis be kito sutuoktinio sutikimo ima paskolą ar perka prekių išsimokėtinai, kai tai nėra būtina bendriems šeimos poreikiams tenkinti ([CK 3.109 straipsnio](#) 3 dalis).
45. Sandorį su vienu iš sutuoktinių sudaręs kreditorius gali remtis prievolės uždaru (tik sandorį sudariusių šalių teisiniu ryšiu) reikalaudamas, kad ją asmeniškai įvykdytų sandorį sudaręs sutuoktinis. Kai kreditorius pareiškia reikalavimą abiem sutuoktiniams, teismas turi nustatyti, ar sutuoktinių prievolė yra bendra (solidarioji ar dalinė) ar asmeninė.
46. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje nuosekliai laikomasi pozicijos, kad iš sutarties kilusi prievolė gali būti pripažinta solidariąja sutuoktinių prievole, jeigu įrodoma, kad paskolos sutartis sudaryta šeimos interesais ir kreditorius pagal [CK 3.109 straipsnio](#) nuostatas įrodo bendros prievolės sąlygas ([CPK 178 straipsnis](#)) bei toks įrodinėjimo naštos paskirstymas atitinka teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principus (žr., pvz., pirmiau nurodytą 2010 m. gegužės 20 d. nutarimą civilinėje byloje [Nr. 3K-P-186/2010](#); 2012 m. vasario 27 d. nutartį civilinėje byloje [Nr. 3K-3-78/2012](#); 2012 m. liepos 4 d. nutartį civilinėje byloje [Nr. 3K-3-365/2012](#); 2019 m. spalio 16 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. 3K-3-303-378/2019](#) 45 punktą). Procesinė pareiga įrodyti, kad sandoris buvo sudarytas šeimos interesais, tenka šaliai, siekiančiai, kad vieno sutuoktinio prisiimta prievolė pagal paskolos sutartį būtų pripažinta bendra abiejų sutuoktinių prievole (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-221-611/2017](#), 34 punktas; 2019 m. vasario 13 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-19-378/2019](#), 20 punktas; 2019 m. spalio 16 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-303-378/2019](#), 45 punktas).
47. Šprendžiant dėl sutuoktinių prievolės pobūdžio nustatymo vadovaujamas [CPK 185 straipsnio](#) nuostatomis, tačiau taip pat teisėjų kolegija pažymi, jog kreditoriaus, siekiančio, kad prievolė būtų vykdoma iš bendro turto, galimybės įrodyti kito sutuoktinio bendrus veiksmus ar sutikinimą sudarant paskolos sutartį yra labai ribotos, nes jis dažniausiai niekaip nėra susijęs kitais santykiais su sutuoktiniais, todėl apie paskolos panaudojimą šeimos reikmėms gali spręsti tik iš jo turimų dokumentų ir duomenų. Dėl to tokiu atveju patikimesniais įrodymais laikytini ne šalių paaiškinimai, o pateikti rašytiniai įrodymai (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. balandžio 4 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-126-313/2019](#) 20 punktą; 2019 m. spalio 16 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. 3K-3-303-378/2019](#) 47 punktą).
48. Nutarties 44 punkte nurodomoje Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje išaiškinta, kad asmeninės sutuoktinio prievolės yra tokios, kurios yra susijusios su jo asmeniu, asmeniniu turtu arba asmeninių poreikių tenkinimu. Taigi bendros ar asmeninės prievolės skyrimo kriterijus yra išskirtinai vieno ar abiejų asmenų (sutuoktinių) poreikiai. Asmeninė prievolė – jei poreikiai grynai asmeniniai, jei susiję su asmeniniu turtu ar vieno asmens išskirtiniais interesais. Ne vieno asmens interesai – kai jie susiję su sutuoktinio interesais šeimos labui, su sutuoktinių turtu bendrosios nuosavybės teise, kuri gali būti jungtinė (bendra be nustatytų dalių) ar dalinė (bendra su nustatytomis dalimis). Jeigu sandoris susijęs su bendros sutuoktinių nuosavybės turto tvarkymu, tai jis sudarytas šeimos interesais, nes tokio turto tvarkymas atitinka šeimos interesus. Sandoris gali būti susijęs su abiem sutuoktiniais, daro įtaką šeimos padėčiai, kai sandorio rezultatais pasinaudoja abu sutuoktiniai (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. kovo 5 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-47-695/2020](#), 33 punktas). Priklausomai nuo to, ar bendra prievolė yra solidarioji ar dalinė, skiriasi jos vykdymas ir sutuoktinių atsakomybės apimtis. Esant solidariajai prievolei, kreditorius turi teisę reikalauti, kad prievolę įvykdytų tiek abu sutuoktiniai bendrai, tiek vienas jų, tiek visą prievolę, tiek jos dalį ([CK 6.6 straipsnio](#) 1 dalis). Solidarioji prievolė nepreziumuojama, išskyrus įstatymo nustatytas išimtis, pvz., pagal iš vieno sutuoktinio sudaryto sandorio, būtino šeimos namų ūkiui išlaikyti ir vaikų auklėjimui užtikrinti, kylančias prievoles sutuoktiniai atsako solidariai, išskyrus atvejus, kai sandorio kaina yra aiškiai per didelė ir neprotinga ([CK 3.109 straipsnio](#) 2 dalis). Jeigu prievolė yra dalinė, tai kiekvienas sutuoktinis privalo vykdyti tik savo dalį ([CK 6.5 straipsnis](#)).
49. Nagrinėjamoje byloje ieškovai skolą pagal paskolos sutartį prašė priteisti solidariai iš atsakovų, nes atsakovai skolinosi pinigus savo šeimos verslo reikams bei šeimos poreikiams tenkinti.
50. Apeliacinės instancijos teismas nurodė, jog, bylos duomenimis, nustatyta ir ginčo dėl to nėra, kad ieškovai lėšas skolino atsakovui K. N., šis paskolintas lėšas naudojo ūkinei komercinei veiklai vykdyti (automobiliams pirkti ir parduoti). Nors atsakovė A. N. laikosi pozicijos, kad ji savo buvusio vyro vykdytoje ūkinėje komercinėje veikloje nedalyvavo, tačiau, kolegijos vertinimu, byloje esantys duomenys patvirtina ieškovo nurodytas aplinkybes, jog lėšos buvo skolinamos atsakovų poreikiams tenkinti, atsakovė žinojo apie skolinamas lėšas, dalyvavo atliekant skolinamų pinigų priėmimo ir grąžinimo banko operacijas, susirašinėjo su ieškovais dėl skolos grąžinimo iš parduotino atsakovų turto. Byloje esanti VĮ „Regitra“ 2019 m. rugpjūčio 7 d. pažyma patvirtina, kad laikotarpiu nuo 2010 m. gegužės 25 d. iki 2012 m. gegužės 26 d. atsakovės A. N. vardu buvo atlikta 3 automobilių registracija. Aplinkybė, kad atsakovei A. N. buvo žinoma apie ieškovo paskolintas lėšas, patvirtina ir byloje esantys jos susirašinėjamai su ieškovu N. D. Taip pat pažymėta, kad ieškovai lėšas skolino ne su atsakovu K. N. susijusiai II „AKA Plus“ ar UAB „Pavarų grandinė“, o atsakovui K. N. Atsakovei A. N. sudaryti ginčo sandoriai buvo žinomi Remdamasi šiais motyvais, kolegija nusprendė, kad ieškovai įrodė, jog iš paskolų sutarčių su atsakovu K. N. kilusios prievolės yra solidariosios atsakovų prievolės.
51. Teisėjų kolegija pažymi, kad, remiantis nutarties 44, 48 punktų išaiškinimais, darytina išvada, jog sutuoktinių prievolės gali būti asmeninės arba bendros. Esant bendrai sutuoktinių prievolei yra skolininkų (abiejų sutuoktinių) daugetas. Tokios prievolės gali būti solidariosios arba dalinės, o prievolės kvalifikavimas kaip bendros prievolės pagal [CK 3.109 straipsnio](#) 1 dalies 1–5 punktus savaime nereiškia, jog prievolė yra solidari, kol nėra nustatytas įstatymu ar sutartimi įtvirtintas pagrindas. Bylos įrodymų pagrindu, vadovaujantis įrodymų vertinimo taisyklėmis ([CPK 185 straipsnis](#)), apeliacinės instancijos teismui pakako įrodytų duomenų išvada dėl prievolės bendrumo padaryti, tačiau, sprendžiamas dėl prievolės solidarumo, teismas neatsižvelgė į tai, kad iš bendro sutuoktinių turto vykdomos prievolės nebūtinai yra solidariosios.
52. Minėta, kad solidarioji skolininkų prievolė nepreziumuojama, išskyrus įstatymų nustatytas išimtis. Ji atsiranda tik įstatymų ar šalių susitarimu nustatytais atvejais, taip pat kai prievolės dalykas yra nedalus ([CK 6.6 straipsnio](#) 1 dalis). Pagal prievoles, kylančias iš sandorių, būtinų šeimos namų ūkiui išlaikyti ir vaikų auklėjimui bei švietimui užtikrinti, abu sutuoktiniai atsako solidariai. Solidarioji sutuoktinių prievolė pagal tokius sandorius neatsiranda, kai sandorio kaina yra aiškiai per didelė ir neprotinga ([CK 3.109 straipsnio](#) 2 dalis). Be to, [CK 3.109 straipsnio](#) 2 dalis sistemaiškai turi būti taikoma su šio straipsnio 3 dalimi, taip pat 4 dalimi, kurioje nustatyta sutuoktinio, prisiimančio ir vykdančio prievoles,

susijusias su šeimos poreikių tenkinimu, pareiga elgtis lygiai taip pat apdairiai ir rūpestingai, kaip ir prisiimant ir vykdant savo asmenines prievolės. Pagal [CK 3.109 straipsnio](#) 3 dalį solidarioji prievolė neatsiranda, kai vienas sutuoktinis be kito sutuoktinio sutikimo ima paskolą ar perka prekių išsimokėtinai, jeigu tai nėra būtina bendriems šeimos poreikiams tenkinti. Jeigu sutuoktinių prievolė nėra solidari pagal įstatymą ar sutartį, tokia bendroji sutuoktinių prievolė yra dalinė. Esant daliai prievolei kiekvienas skolininkas (sutuoktinis) privalo vykdyti tik savo dalį. Skolininkai privalo prievolę įvykdyti lygionis dalimis, išskyrus įstatymų ar šalių susitarimu nustatytus atvejus ([CK 6.5 straipsnis](#)), todėl esant bendrajai daliai sutuoktinių prievolei teismas kiekvieną sutuoktinį įpareigoja įvykdyti tik jam tenkančią prievolės dalį (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus plenarinės sesijos 2010 m. gegužės 20 d. nutarimas civilinėje byloje [Nr. 3K-P-186/2010](#)).

53. Iš apeliacinės instancijos teismo nutarties turinio matyti, kad teismas, sprenddamas dėl atsakovų prievolės pagal ginčo paskolos sutartis solidarumo, tyrė ir nustatė aplinkybes, kurios reikšmingos iš bendro sutuoktinių turto vykdomos prievolės egzistavimui konstatuoti ([CK 3.109 straipsnio](#) 1 dalis), tačiau netyrė ir nenustatė pirmiau nurodytų esminę reikšmę materialiosios teisės normų, reglamentuojančių solidariąsias sutuoktinių prievolės, taikymui turinčių aplinkybių, t. y. ar sandoriai, iš kurių kyla atsakovų prievolės, buvo būtini šeimos namų ūkiui išlaikyti ir vaikų auklėjimui bei švietimui užtikrinti, ar jų kaina nėra aiškiai per didelė ir neprotinga, ar juos sudaręs sutuoktinis elgėsi apdairiai bei rūpestingai ([CK 3.109 straipsnio](#) 2, 3, 4 dalys). Šioms aplinkybėms esant nenustatytoms, nėra teisinio pagrindo pripažinti, kad teismo išvada dėl atsakovų prievolių solidarumo padaryta tinkamai pritaikius materialiosios teisės normas. Kasacinis teismas apskūstus teismų procesinius sprendimus patikrina tik teisės taikymo aspektu, o faktinių aplinkybių nenustatinėja ([CPK 353 straipsnio](#) 1 dalį). Nustatytas netinkamas materialiosios teisės normų taikymas yra pagrindas naikinti apskūstą apeliacinės instancijos teismo nutartį ([CPK 346 straipsnio](#) 2 dalies 1 punktas, 359 straipsnio 3 dalis). Ją panaikinus byla grąžintina apeliacinės instancijos teismui nagrinėti iš naujo.
54. Kiti kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį argumentai vertintini kaip neturintys reikšmės apskūstų teismų procesinių sprendimų teisėtumui ir vienodos teismų praktikos formavimui, todėl teisėjų kolegija dėl jų nepasisako.

Dėl pateiktos informacijos apie sveikatos būklę ir bylinėjimosi išlaidų

55. Atsakovo K. N. atstovas po kasacinio skundo priėmimo 2023 m. sausio 19 d. pateikė teismui informaciją apie atsakovo sveikatos būklę, kurioje, be kita ko, nurodoma, kad atsakovas neturėjo galimybės tiesiogiai pateikti savo paaiškinimus teisme. Teisėjų kolegija nurodo, kad, išsprendus kasacinio skundo priėmimo klausimą, kasacinio skundo papildyti ar pakeisti negalima ([CPK 350 straipsnio](#) 8 dalis); kasacinis teismas yra saistomas pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų nustatytų aplinkybių ir jų iš naujo nenustato ([CPK 353 straipsnio](#) 1 dalis), todėl nauji įrodymai kasaciniame teisme nepriimami. Dėl šios priežasties pateikta papildoma informacija grąžintina ją pateikusiam asmeniui.
56. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų atrankos kolegijos 2022 m. rugpjūčio 10 d. nutartimi atsakovei A. N. buvo atidėtas žyminio mokesčio sumokėjimas iki bylos išnagrinėjimo kasaciniame teisme. Kasaciniam teismui grąžinant bylą nagrinėti iš naujo apeliacine tvarka, šalių patirtos ir su procesinių dokumentų įteikimu susijusios bylinėjimosi išlaidos nėra paskirstomos. Šiuo klausimu turės pasisakyti teismas, išnagrinėsiantis bylą iš esmės.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 5 punktu, 362 straipsniu,

nutaria:

Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. gegužės 31 d. nutartį panaikinti ir perduoti bylą iš naujo nagrinėti Lietuvos apeliaciniam teismui.

Atsisakyti priimti atsakovo pateiktą papildomą informaciją dėl sveikatos būklės ir šią informaciją grąžinti ją pateikusiam asmeniui.
Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai Virgilijus Grabinskas

Donatas Šernas

Jūratė Varanauskaitė